

ACC. N:R M. 9667: 1-11.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Brun Jeppson
Härad: Ö. Göinge Adress: Lönstada
Socken: Örkened Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1945 Född år _____ i _____

Lucia o. julfirandet för. s. 1-11.

L.u.F. 34.
" 47.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Bror Jansson
 Härad: Ö. Ginge Adress: Lönaboda
 Socken: Orkney Berättat av:
 Uppteckningsår: 1945 Född år i

Om Lucia och julfirande för.

Enär uppteckningen ej haft
 tid för någon mera påkostad
 undersökning har blott följande
 kunnat meddelas, som mest
 härrör från egna upplevelser.

Om firande av Lucia kan blott
 meddelas att man ofta allt att döma
 bruket hålla Luciasaken längre till-
 baka i tiden.

Att hålla boarna igång denna
 natt ansågs som mycket förligt. För
 hade egen boarn och som jag ofta
 fick hjälpa till där om natten.

Skriv endast på denna sida!

så fick jag också en skräck-
stämning, som då rådde, om det
händelsevis blev något sent innan
luckan släpptes ned. Enligt vad
någon berättade skulle själva den
bede komma och stanna kvar
om man höll på att mala.

Innan man kunde tänka på att
fira jul på ett värdigt sätt, borde
all saken vara uttröskad, gissna eller
gissarna slaktade samt så mycket
bröd, fint och grovt samt vetebröd
bakat att det räckte över hela
julan, som räckte i 3 veckor. Un-
der dessa tre veckor till "tjunsade"
ville ingen husmor gärna ställa
till med ett bak. I slutet på julen
begynte man därför "läta" efter att

att gamla, torra surbrödet skulle
ta slut.

Julen tog sin början om julaft-
ton. Tågon lilla julafton var
ej först här. Däremot hade man
länge tillbaka i tiden en viss
motvilja för att gå någonstans köle.
Den före julafton eller låta be-
nen springa alltför länge ute.
Man skrämdes dem för detta
genom att säga att "de blöta
gubbarna då var ute och gick".
Man har länge tillbaka i tiden och
haft för sed att gå allgång om
julenatten. Avenså sades att att
om man efter mörkrets inbrott kom
hem och tittade in genom fönst-
ret skulle man få se om någon.

av ena anköriga skulle dö under
det kommande året. Berättelsen
för Jeppa Jeppson i Tomtebo,
vars förfäder bott på samma
gård i bortåt 300 år brukade
om juleaften gå ut som alla
andra lagt sig, för att höra
efter om inte någon av förfä-
derna då ville komma hem
till sina gamla jordställen hem-
visten och hålla på. Men han
såg ingenting då, fast han an-
nars ibland kunde få visioner,
som tycktes underliga.

Det roligaste för oss barn var
när julgrannen skulle sökas upp.
Att pynta den var ju ej för oss
förklar så karaktärligt. Det var ju

eller flickans göra. Man ate
med kardnabb spika upp jul-
brevet senare på kvällen det
tyckte vi om. En del av breven
voro indelade i rutor med bil-
der föreställande märkliga även
tys och rövskittrier, riddar
Blåskägg o. s. v. Fåra brev hade
bibliska motiv, således vackert
var ett stort brev med änglarna
över Betlehem. Omkring 1900 kom-
oljetyck i handeln, varav Män-
niskans äldre köptes i var stu-
ga av gårdshandlarna. En
småländing, Petter Magni var
en gärna sedd gäst till jul. Han
hade sitt lager i en volang lida
som bars på ryggen och var fäst

med rummar framför adlarna.
En annan kringvandrande han-
delsman hade fått "skomman"
"Tekomman", som dock mestadels
blev ändrat till "Tailkomman"
av glöttar i stugorna. Där var det
ju även ett par kagstängingar,
som vandrede ikring brända ve-
terbröd i avlägsna spånborgar.

Jaldagrus morgon var alla uppe vid
5-tiden. Öttringen började kl. 6 och
dit skulle alla gå, som ej behövdes
hemma för att se efter husen och
kreaturen. De av barnen som stan-
nade hemma fick roa sig med att
ha julgranen tänd. Gårdsanta be-
håller ha alla gardiner borta från
fönstren och stämskåp, i hus tätt

i varje måt kyrkvägen² vettande
fönster.

Kappkörning på hemvägen² från
julettan förekom ej, men nog kör-
de skjutarna och gängare jinga
den dagen i den raskast möjliga
takt från kyrkan.

Det var skamligt att gå till
främmande stugor om juldagen.
Om solen den dagen lät visa sig
allra så litet, det ansågs bra för
det kommande året. Samma var
förhållandet med nyårsdagens vä-
derlek.

En bruk, som i min ungdom d. o. s.
för 40-50 år sedan var utbrett, var den
s. k. stoffanidningen. En en avart
om var efter den förekom dock

att man gick i varandras ställe och
förlus för att måka. Därvid sökte
man mestadels att göra så många
lyst på samma gång som möjligt.
Meningen var fristil att ha roligt.

Man väntade för det mesta
med julkalasen till slutet på
julen. Vårje ställe i byn höll
sig då med en särskild kalasdag.
I mitt hem var det tjugondedag.

För att vara på den säkra sidan
höll man sig dock underrättad
om när jennaria skulle ha si-
na kalas. Detta för att i två skul-
le ha det samma kväll.

Tjugonafte när vi hade vårt
julkalas brukade på sin tid
ett gammalt original kallas

Picke-Kunden komma objuden
för att få Traktering. Han pre-
senterade sig då i följande or-
dalog: "Du kommer Knut och
kör julen ut!"

Både förlagt frågelistan
när förspäande skrevs, men
har nu återfunnit den. Det
frågas om slaktarens Trakte-
ring o. s. v.

Där komma slaktade får själv
och någon lög slaktare behöves
ju ej. Men enligt ett gammalt ord-
står var "isöpplarna slaktarens
pöls". Förigen skulle den utgåva
betalning för slaktarens arbete, des-
utom räknades nog kaffe med gäla
på morgonen och frukost när ar-

betet var slut.

Ett olyckligt sätt att bli av
med oberöriga pojkar som älska-
dars var att de ombads gå till gru-
vens och låna "rumpdraget",
som slakteren sade sig behöva.
Det gick dock ej att använda mer
än en gång med samma pojkar.
Han förtrod sedan att man
velat driva med honom.

Med "svinnlän" menades nog att
vara oväntigt tidigt uppe en mörk
rustig höstmorgon.

Sedan ett ha jättente kom
visst till bygden med järnvägen
och den samhällsbildning som
då följde. Järnvägen öppnades
den 1ste maj 1901 och 1905 var första

gången man hade jultunte på
en julfest för skolbarnen.

Eden med den vitblådda flic-
kan med ljus i håret som Lucia-
brud är nog här ej över 15 år.

Att ge julklappar förkom ej
här på landsbygden i min ung-
dom. Av mor kunde man väl få
ett par vantar eller ett par strum-
par till jul, men det kallades
ej för julklapp.

En mycket gammal julsed var
på 1870-1880-talet i utbredning. Den
var att i taket i stugans mitre häng-
a en karna av balm, som hängde
över julen. Tidigare hade man ju
även haft balm på golvet över jul-
natten.